

УДК 346.21

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.37.201517>

А. В. Смітюх, докт. юрид. наук, професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра адміністративного та господарського права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000000247784143>

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ВИКЛЮЧЕННЯ УЧАСНИКА З ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті представлені результати порівняльно-правового дослідження підстав та порядку виключення учасника з товариств з обмеженою відповідальністю та юридичних осіб подібних організаційно-правових форм у правових системах низки держав. Досліджено кореляцію підстав та порядку виключення, зроблено висновок про те, що найпоширенішою є загальна підстава виключення, сформульована в оціночних поняттях («справедлива причина», «грубе порушення учасником обов'язків» та ін.), яка комбінується із судовим порядком виключення за позовом учасників або самого товариства; така загальна підстава може доповнюватися альтернативними, якими є або невнесення учасником вкладу чи додаткових платежів на частку відповідно до рішення загальних зборів, або підстави, визначені самими учасниками в установчому документі товариства, при цьому такі альтернативні підстави комбінуються з позасудовим порядком виключення учасника, що здійснюється за рішенням загальних зборів.

Ключові слова: товариство з обмеженою відповідальністю; припинення корпоративних правовідносин; виключення учасника з товариства; оціночні поняття у праві.

Постановка проблеми. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [1] змінив підстави і порядок виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю, при цьому порядок і підстави виключення як за чинним законодавством, так і відповідно до положень, що втратили чинність, докорінно відрізняється від порядку і підстав виключення учасника в інших правових системах, які, до речі, характеризуються істотною варіативністю, що і обумовлює актуальність цього дослідження.

У цій роботі досліджуватиметься співвідношення підстав і порядку виключення учасника з товариств з обмеженою відповідальністю та організаційно-правових форм, які є подібними до цього виду товариств, зокрема у Нідерландах це *besloten vennootschap*, у пострадянських державах крім товариств з обмеженою відповідальністю відповідні норми поширюються також на товариства з додатковою відповідальністю (далі узагальнено – товариства).

Поняття «виключення» у цій статті охоплює усі випадки, коли корпоративні правовідносини участі у товаристві припиняються внаслідок волевиявлення іншої особи, мотивованого певними діями (бездіяльністю) самого учасника. Таким чином, у деяких випадках «виключення» означатиме також «викуп частки», якщо такий викуп є недобровільним для учасника.

Зокрема, хоча у правовій системі Казахстану за результатами судового рішення відбувається примусовий викуп частки учасника, який заподіяв товариству істотну шкоду (ч. 2 ст. 34 Закону Республіки Казахстан «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2]), цей випадок розглядається саме як виключення, оскільки частка виключеного учасника переходить на платній основі до товариства у багатьох правових системах, отже типологічно модель, передбачено законодавством Казахстану, є саме виключенням учасника.

З іншого боку, попри подібність регулювання, передбаченого законодавством Естонії до положень чинного законодавства України щодо виключення учасника у разі невнесення вкладу, між цими моделями регулювання існує істотна відмінність: відповідно до ст. 15 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у разі невнесення вкладу протягом додаткового строку особа втрачає статус учасника на підставі рішення загальних зборів [1], тоді як відповідно до п. 156 Господарського кодексу Естонії це відбувається автоматично із спливом зазначеного строку [3], тобто окреме волевиявлення суду або загальних зборів товариства щодо втрати особою статусу учасника відсутнє, отже, цей випадок не є виключенням учасника і у цій статті не розглядається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю досліджувалось такими авторами як О. Климчук та Т. Христюк, О. Р. Кібенко, С. С. Кравченко, В. М. Кравчук, С. Д. Могілевський, І. В. Спасибо-Фатєєва та інші, які приділили значну увагу багатьом актуальним аспектам цієї проблематики, проте порівняльно-правове дослідження взаємозв'язку підстав та порядку виключення учасника з товариства досі не здійснювалося.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити та узагальнити взаємозв'язок підстав та порядку виключення учасника з товариств з обмеженою відповідальністю та юридичних осіб подібних організаційно-правових форм у правових системах Armenії, Бельгії, Білорусі, Болгарії, Казахстану, Нідерландів, Російської Федерації, Польщі, Туреччини, України, Чехії і Швейцарії.

Вклад основного матеріалу. Ст. 64 Закону України «Про господарські товариства» передбачала можливість виключення учасника з товариства у випадку систематичного невиконання або неналежного виконання ним обов'язків, або перешкоджання його діями досягненню цілей товариства; виключення здійснювалось за рішенням загальних зборів, за яке проголосували учасники, що володіють у сукупності більш як 50% загальної кількості голосів учасників товариства [4]. Підстава виключення учасника з товариства за Законом України «Про господарські товариства» є загальною і сформульована в оціночних поняттях. Виключення учасника з товариства з цієї підстави набуло у правовій реальності України якості крайнього виразу корпоративного конфлікту, такі конфлікти стали вельми поширеними і розвивалися за наступним сценарієм: загальні збори приймали рішення про виключення учасника, після чого учасник часто подавав до господарського суду позовну заяву про визнання такого рішення недійсним.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», який регулює відповідні відносини на даний момент, передбачає виключення учасника лише у разі прострочення додаткового строку внесення вкладу, який не може перевищувати 30 днів і встановлюється виконавчим органом після порушення основного строку внесення вкладів учасниками, що складає шість місяців, якщо інше не передбачено статутом (ч. 1 ст. 14, п. 1 ч. 2 ст. 15), а також у разі смерті, оголошення судом безвісно відсутнім або померлим учасника – фізичної особи чи припинення учасника – юридичної особи, чия частка у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, та якщо протягом року з дня закінчення строку для прийняття спадщини, встановленого законодавством, спадкоємці (правонаступники) такого учасника не подали заяву про вступ до товариства відповідно до закону (ч. 2 ст. 23); рішення про виключення учасника приймають загальні збори товариства [1].

Можна бачити, що новий Закон радикально звужив можливості щодо виключення учасника з товариства, з іншого боку, виключення учасника здійснюється як і раніше за рішенням загальних зборів. При цьому існує стала судова практика, яка виходить з того, що оскільки прийняття рішення про виключення учасника з товариства віднесено законом до компетенції загальних зборів учасників цих товариств, а не суду, виключення учасника з товариства судом є втручанням у господарську діяльність товариства, а тому суд не має права брати на себе функції органів управління товариством; суд перевіряє обґрунтованість та законність прийняття рішення про виключення учасника у разі по-

дання ним позову про визнання такого рішення недійсним (п. 29 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 [5], п.4.24. Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4 [6], Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 18.04.2018 р. № 922/1590/17 [7]).

Також слід відзначити, що ч. 2 ст. 100 ЦК України у чинній редакції передбачає, що учасник товариства у випадках та в порядку, встановлених законом, може бути виключений з товариства [8], отже, підстави виключення не можуть бути доповнені, а порядок виключення врегульований установчим документом товариства.

Нормативно-правові акти досить великої групи правових систем встановлюють можливість виключення учасника з підстав, які є принципово подібними до тих, що передбачались ст. 64 Закону України «Про господарські товариства» [4]: це дії або бездіяльність учасника, які утруднюють чи унеможливають нормальну діяльність товариства (ст. 22 Закону Республіки Армения «Про товариства з обмеженою відповідальністю» [9]); грубе порушення учасником обов'язків, або істотне утруднення чи унеможливлення його діями (бездіяльністю) діяльності товариства (ст.10 Федерального Закону РФ «Про товариства з обмеженою відповідальністю» [10]); перешкодження діями (бездіяльністю) учасника діяльності товариства або грубе порушення учасником обов'язків, крім обов'язків передбачених договором про здійснення прав учасників товариства (ч. 3 ст. 103 Закону Республіки Білорусь «Про господарські товариства» [11]); заподіяння істотної шкоди учасником (ч. 2 ст. 34 Закону Республіки Казахстан «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2]); заподіяння учасником шкоди інтересам товариства у спосіб, що робить неприйнятним продовження перебування у його власності частки (in such a way that a continuation of his share ownership reasonably can be tolerated no longer, ст.2:236 ЦК Нідерландів [12]); важлива причина, що стосується такого учасника (z ważnych przyczyn dotyczących danego wspólnika, ст.266 Кодексу господарських товариств Республіки Польща [13]).

Можна бачити, що наведені вище підстави сформульовані в оціночних поняттях. У правовій системі Чехії така підстава виключення (винятково грубе порушення учасником його обов'язків) поєднується з альтернативною підставою, якою є невнесення учасником вкладу або додаткових платежів на частку відповідно до рішення загальних зборів, (ст.ст. 151, 165, 204 Закону Чеської Республіки «Про господарські товариства та кооперативи (Закону про господарські корпорації)» [14]), тобто чеське право об'єднує підхід щодо підстав (але не порядку) виключення, втілений у Законі України «Про господарські товариства» [1] з підходом, втіленим у Законі України «Про товариства з обмеженою відповідальністю» [2]. Схожим чином у правовій системі Болгарії виключення учасника можливе з таких підстав як невиконання зобов'язань щодо дій на користь товариства, невнесення вкладів, невиконання рішень загальних зборів, а також дії учасника, спрямовані проти інтересів товариства (ст. 126 Торгового закону Болгарії [15]).

Водночас є правові системи, у яких альтернативою виключення учасника з товариства із «загальної» підстави, сформульованої в оціночних поняттях, є виключення учасника з підстав, передбачених статутом, тобто – визначених самими учасниками. Це, зокрема ідентичні норми Господарського кодексу Туреччини та Цивільного кодексу Швейцарії, а також дуже подібні до них положення Кодексу товариств та об'єднань Бельгії, відповідно до яких учасника може бути виключено з товариства або за наявності справедливої, важливої причини (фр. – justes motifs, нім. – wichtiger Grund, тур. – haklı sebeplerin або haklı sebebe, ст.ст. 2:63, 6:123 Кодексу товариств та об'єднань Бельгії [16], п. «h» ч.1 ст. 616, ч. 3 ст. 640 Господарського кодексу Туреччини [17] та п. 14 ч. 2 ст. 804 А, ч. 1 ст. 823 В Цивільного кодексу Швейцарії [18]), або з підстав, передбачених статутом (ст.5:155 Кодексу товариств та об'єднань Бельгії [16], п. «e» ч. 2 ст. 616, ч. 1 ст. 640 Господарського кодексу Туреччини [17] та п. 15 ч. 2 ст. 804 А, ч. 2 ст. 823 В Цивільного кодексу Швейцарії [18]). Цей підхід контрастує з підходом, закріпленим у правовій системі України, оскільки, як зазначалося вище,

виходячи з положень ч. 2 ст. 100 ЦК України [8] підстави виключення не можуть бути доповнені установчим документом товариства.

Можна бачити, що правові системи передбачають здебільшого можливість виключення учасника з підстав, що сформульовані в оціночних поняттях (важлива, справедлива причина, грубе порушення учасником обов'язків та ін.), доповнюючи її в багатьох випадках можливістю виключення учасника з підстав, що передбачені статутом або у зв'язку з невнесенням ним вкладів.

При цьому є певна система у тому, як підстави виключення учасника комбінуються з порядком виключення.

Виключення учасника за загальною підставою, що сформульована в оціночних поняттях (важлива, справедлива причина, грубе порушення учасником обов'язків та ін.) майже у всіх досліджених правових системах здійснюється на підставі судового рішення, прийнятого за результатами розгляду позову, поданого учасниками товариства або самим товариством, а саме:

- учасниками, яким належать частки, що складають сукупно не менше 10% статутного капіталу (ст. 22 Закону Республіки Армєнія «Про товариства з обмеженою відповідальністю» [9]; ст. 10 Федерального Закону РФ «Про товариства з обмеженою відповідальністю» [11]; ч. 3 ст. 103 Закону Республіки Білорусь «Про господарські товариства» [11]);
- учасниками, яким належать сукупно частки, що надають 30% голосів, або право на отримання 30% прибутку (ст. 2:63 Кодексу товариств та об'єднань Бельгії [16]);
- учасниками, яким належить сукупно третина часток (ст. 2:236 ЦК Нідерландів [12]);
- всіма учасниками товариства, крім учасника, якого виключають, якщо частки учасників – позивачів разом складають більше половини капіталу товариства (тобто якщо всі учасники товариства, крім учасника, якого виключають, є співпозивачами, при цьому учасник, якого виключають не є мажоритарієм), або учасниками, частки разом складають більше половини капіталу товариства у разі якщо статут передбачає таку можливість (тобто відповідно до статуту співпозивачами можуть бути не всі учасники, якщо співпозивачам належить більшість часток товариства), відповідно до ст. 266 Кодексу господарських товариств Республіки Польща [13];
- товариством за наявності рішення загальних зборів про подачу до суду позову про виключення учасника, що приймається:
- простою більшістю голосів від кількості голосів учасників, що присутні на зборах (ст. ст. 170, 171, п. «b» ч. 1 ст. 173, ст. 204 Закону Чеської Республіки «Про господарські товариства та кооперативи (Закону про господарські корпорації)» [14]);
- більшістю у 2/3 голосів учасників, що беруть участь у зборах, і, водночас, складають абсолютну більшість часток, що мають право голосу (п. 14 ч. 2 ст. 804 А, п. 8 ч. 1 ст. 808 В, ч. 1 ст. 823 В Цивільного кодексу Швейцарії [18], п. «h» ч. 1 ст. 616, п. «h» ч. 1 ст. 621, ч. 3 ст. 640 Господарського кодексу Туреччини [17]);
- більшістю у 3/4 від кількості голосів учасників, що присутні на зборах, якщо статут не вимагає більшої кількості голосів або одностайності (ч. 2 ст. 34, п. 9 ч. 2 ст. 43, ч. 2 ст. 48 Закону Республіки Казахстан «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2])

Єдина з досліджених правових систем, у якій виключення учасника з товариства у зв'язку з вчиненням ним дій, спрямованих проти інтересів товариства, а також невиконанням рішень загальних зборів відбувається за рішенням загальних зборів, а не за судовим рішенням, є правова система Болгарії, при цьому зазначене рішення приймається більшістю у 3/4 голосів учасників зборів, підписи учасників на протоколі загальних зборів, що містить таке рішення, засвідчуються нотаріально (ст. 126, п. 2 ч. 1, ч. 3, ч. 4 ст. 137

Торгового закону Болгарії [15]). Можна бачити, що такий підхід, подібний до передбаченого ст. 63 Закону України «Про господарські товариства» [4], становить виняток з правила. Дійсно, повноваження щодо виключення учасника з підстави, що сформульована в оціночних поняттях, які до того ж описують конфліктну, спірну ситуацію між учасником та іншими учасниками або товариством, доцільно надавати не загальним зборам товариства, що складаються, фактично, з інших учасників, які можуть діяти виходячи з позаправових мотивів, а суду, призначенням якого є розв'язання спорів.

Якщо виключення учасника з підстав, що виражені в оціночних поняттях, здійснюється майже в усіх правових системах у судовому порядку, виключення з підстав, що закріплені статутом завжди відбувається за рішенням загальних зборів, причому у правових системах Швейцарії та Туреччини такі рішення приймаються більшістю у 2/3 голосів учасників, що беруть участь у зборах, і, водночас, складають абсолютну більшість часток, що мають право голосу (п. 14 ч. 2 ст. 804 А, п.8 ч.1 ст. 808 В, ч. 1 ст. 823 В Цивільного кодексу Швейцарії [18], п. «h» ч. 1 ст. 616, п. «h» ч.1 ст. 621, ч. 3 ст. 640 Господарського кодексу Туреччини [17]).

Виключення учасника у зв'язку з невнесенням вкладу або додаткового платежу також відбувається завжди за рішенням загальних зборів, простою більшістю (ст. 151 Закону Чеської Республіки «Про господарські товариства та кооперативи (Закону про господарські корпорації)» [14]), або більшістю у $\frac{3}{4}$ голосів учасників зборів (ст. 126, п. 2 ч. 1, ч. 3 ст. 137 Торгового закону Болгарії [15]).

При цьому слід відзначити, що у правовій системі Чехії виключення учасника стосується лише тих часток, які такий учасник не забезпечив своїм майном (ч. 2 ст. 151 Закону Чеської Республіки «Про господарські товариства та кооперативи (Закону про господарські корпорації)» [14]), тобто якщо учасник внесе частину вкладу, його участь внаслідок виключення не припиняється, а лише звужується за обсягом.

Відповідно до ст. 126 Торгового закону Болгарії у разі, якщо учасник не вносить вклад, загальні збори визначають додатковий строк, який не може бути меншим за місяць, керівник товариства попереджає учасника про такий додатковий строк і у разі невнесення вкладу, учасник вважається виключеним з товариства [15], тоді як ст. 15 Закону України встановлює фактично зворотній порядок: додатковий строк для внесення вкладу встановлюється виконавчим органом, після його порушення загальні збори приймають рішення про виключення учасника. Підхід втілений у правовій системі Болгарії слід визнати більш адекватним, бо саме збори як вищий орган мають визначати додатковий строк виконання зобов'язання учасником, а порушення такого строку призводить до автоматичного виключення учасника (фактично збори приймають рішення про виключення учасника з відтермінуванням припинення відносин участі на додатковий строк для внесення вкладу).

Висновки і пропозиції. Аналіз правового регулювання підстав і порядку виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю у досліджених правових системах дозволив виділити наступні закономірності:

- найпоширенішою є загальна підстава виключення, сформульована в оціночних поняттях (важлива, справедлива підстава, дії або бездіяльність учасника, які утруднюють чи унеможливають нормальну діяльність товариства, грубе порушення учасником обов'язків, заподіяння учасником шкоди інтересам товариства у спосіб, що робить неприйнятним продовження його участі та інше), яка комбінується із судовим порядком виключення за позовом учасників, яким належить часткою певного, визначеного законодавством, розміру, або за позовом самого товариства, що подається за наявності рішення загальних зборів, яке, у свою чергу, приймається встановленою законом більшістю, яка у різних правових системах є простою або кваліфікованою;
- загальна підстава, сформульована в оціночних поняттях, може доповнюватися альтернативними, якими є або невнесення учасником вкладу чи додаткових платежів на частку відповідно до рішення загальних зборів, або підстави, ви-

значені самими учасниками в установчому документі товариства, при цьому такі альтернативні підстави комбінуються з позасудовим порядком виключення учасника, що здійснюється за рішенням загальних зборів, яке приймається встановленою законом більшістю, яка у різних правових системах є простою або кваліфікованою;

- передбачене Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виключення померлого учасника – фізичної особи або припиненої юридичної особи не має аналогів у досліджених правових системах і може розглядатися як спроба поширити дію правового інституту на відносини, що не можуть бути врегульовані нормами такого інституту (померлий чи припинений учасник не існує як суб'єкт, отже не може бути виключений, хоча можна казати про внесення відповідних змін до Єдиного державного реєстру, установчого документу, та/або про припинення права спадкоємців чи правонаступників на вступ до товариства та/або про анулювання отриманої ними частки з отриманням її вартості – корпоративної майнової квоти, залежно від того, яку концептуальну модель буде обрано для врегулювання зазначених відносин).

Список використаної літератури

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018. № 2275–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
2. О товариществах с ограниченной и дополнительной ответственностью: Закон Республики Казахстан от 22.04.1998 г. № 220–I. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1009179.
3. Commercial Code of Estonia dd. 15.02.1995. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522062017003/consolide>.
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991. №1576–XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
5. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008. № 13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.
6. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вишого господарського суду України від 25.02.2016. № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>.
7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 18.04.2018 р. № 922/1590/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73600798>.
8. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
9. Об обществах с ограниченной ответственностью: Закон Республики Армения от 21.11.2001. №3P-252. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1298&lang=rus>.
10. Об обществах с ограниченной ответственностью: Федеральный Закон Российской Федерации от 08.02.1998. № 14–ФЗ. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17819.
11. О хозяйственных обществах: Закон Республики Беларусь от 09.12.1992. № 2020–XII. URL: http://kodeksyby.com/zakon_rb_o_hozyajstvennyh_obwestvah.htm.
12. Civil Code of the Netherlands. URL: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm>.
13. Kodeks spółek handlowych: Ustawa z dnia 15 września 2000 r. № 94 poz. 1037. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20000941037>.
14. On Commercial Companies and Cooperatives (Business Corporations Act) : Law of Czech Republic dd. 25.01.2012. URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Business-Corporations-Act.pdf>.
15. Търговски закон от 08.06.1991 г. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/-14917630>.
16. Code des sociétés et des associations. URL: <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2019/03/23/2019A40586/justel>.
17. Turkish Commercial Code. Türk Ticaret Kanunu. Istanbul: Vedat Kitapçılık, 2017. 728 p.
18. Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations) of 30 March 1911. URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19110009>.

References

1. On the limited and additional liability companies: Law of Ukraine dd. 06.02.2018 . № 2275–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>. [in Ukrainian].
2. On the limited and additional liability companies: Law of the Republic of Kazakhstan dd. 22.04.1998. № 220–I. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1009179. [in Russian].
3. Commercial Code of Estonia dd. 15.02.1995. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522062017003/consolide>.

4. On the commercial companies: Law of Ukraine dd. 19.09.1991. №1576–XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>. [in Ukrainian].
5. On the practice of corporate disputes resolving by courts: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dd. 24.10.2008. № 13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>. [in Ukrainian].
6. On some issues in the practice of resolving disputes arising from corporate relationships: Resolution of the Plenum of the High Economic Court of Ukraine d. 25.02.2016. № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>. [in Ukrainian].
7. The Resolution of the Supreme Court represented by the Board of Judges of the Economic Court of Cassation dd. 18.04.2018. № 922/1590/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73600798>. [in Ukrainian].
8. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dd. 16.01.2003. № 435–IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. [in Ukrainian].
9. On the limited liability companies: Law of the Republic of Armenia dd. 21.11.2001. №ZR-252. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1298&lang=rus>. [in Russian].
10. On the limited liability companies: Federal Law of the Russian Federation dd. 08.02.1998. № 14–Ф3. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17819. [in Russian].
11. On the Commercial Companies: Law of the Republic of Belarus dd. 09.12.1992. № 2020–XII. URL: http://kodeksyby.com/zakon_rb_o_hozyajstvennyh_obwestvah.htm. [in Russian].
12. Civil Code of the Netherlands. URL: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm>. [in English].
13. Kodeks spółek handlowych: Ustawa z dnia 15 września 2000 r. № 94 poz. 1037. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20000941037>. [in Polish].
14. On Commercial Companies and Cooperatives (Business Corporations Act) : Law of Czech Republic dd. 25.01.2012. URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Business-Corporations-Act.pdf>.
15. Trade Law dd. 08.06.1991. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/-14917630>. [in Bulgarian].
16. Code des sociétés et des associations. URL: <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2019/03/23/2019A40586/justel> [in French].
17. Turkish Commercial Code. Türk Ticaret Kanunu (2017). Istanbul: Vedat Kitapçılık [in English and Turkish].
18. Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations) of 30 March 1911. URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19110009>.

Стаття надійшла 15.04.2020 р.

А. В. Смитюх, докт. юрид. наук, професор
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра административного и хозяйственного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000000247784143>

ОСНОВАНИЯ И ПОРЯДОК ИСКЛЮЧЕНИЯ УЧАСТНИКА ИЗ ОБЩЕСТВ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Резюме

В статье представлены результаты сравнительно-правового исследования оснований и порядка исключения участника из общества с ограниченной ответственностью и юридических лиц подобных организационно-правовых форм в правовых системах ряда государств. Изучена корреляция оснований и порядка исключения, сделан вывод о том, что самым распространенным является общее основание исключения, сформулированное в оценочных понятиях («справедливая причина», «грубое нарушение участником обязанностей» и др.), комбинируемое с судебным порядком исключения по иску участников либо самого общества; такое общее основание может дополняться альтернативными, каковыми являются невнесение участником вклада или дополнительных платежей на долю в соответствии с решением общего собрания, либо основания, определенные самими участниками в учредительном документе общества, при этом такие альтернативные основания комбинируются с внесудебным порядком исключения участника, осуществляемым по решению общего собрания.

Ключевые слова: общество с ограниченной ответственностью; прекращение корпоративных правоотношений; исключение участника из общества; оценочные понятия в праве.

A. V. Smitiukh, Doctor of Juridical Sciences, Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Administrative and Commercial Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4778-4143>

THE GROUNDS AND THE MODE OF THE EXPULSION OF THE SHAREHOLDER FROM THE LIMITED LIABILITY COMPANY: THE COMPARATIVE LEGAL ASPECT

Summary

The article presents the result of comparative legal studies of the grounds and modes of the shareholder's expulsion from the limited liability companies as well as legal entities of the similar corporate forms provided by the laws of some countries (namely Armenia, Belarus, Belgium, Bulgaria, Czech Republic, Kazakhstan, the Netherlands, Poland, Russian Federation, Switzerland, Turkey and Ukraine).

It is concluded that in the vast majority of the legal systems there is a general ground for the expulsion of a shareholder from a limited liability company drafted in the evaluation categories such as «just cause», «just reasons» «important reasons», «good cause» or alike. It was found that this ground for the expulsion from the company correlates with a court mode of the expulsion with very few exceptions.

The author finds that the alternative for this general ground of shareholder's expulsion in many legal systems is a breach of the shareholder's obligation to pay the contribution to the company's capital or set of grounds for expulsion provided by the company's articles of association at the discretion of the general shareholders meeting.

The alternative grounds for expulsion of the shareholder from the limited liability company correlate with a non-judicial mode of expulsion under the decision of the general shareholders' meeting.

The author makes conclusion that the expulsion of the winded-up legal entity or dead natural person as a shareholder from the limited liability company provided by the current Laws of Ukraine is without equals in other legal systems and there is no reason to regulate this situation by the rules suited for the expulsion because there is no such a winded-up or dead person anymore that's why one may say only about the making of a special entry to the register that is a merely technical issue.

Keywords: limited liability company; termination of the shareholding relations; expulsion of the shareholder from the company; evaluation categories in law.